

Het gezin als sleutel in de aanpak van laaggeletterdheid

Hermien
Lankhorst

Anne-Marie van
der Poel

Barbara van
Walraven

**Gast-Probiblio
WelkomGast**

28 maart 2019

Welkom bij de netwerkbijeenkomst gezinsaanpak

Programma

- Inleiding
- Toelichting op gezinsaanpak – Hermien Lankhorst (Kunst van Lezen)
 - Pauze
- Praktijkvoorbeelden – interview met
 - Femke Kooij en Jeanet Doodeman (Kennemerwaard)
 - Mirjam van Campen (Haarlemmermeer)
 - Patricia van Schaick (Aan den IJssel)
- Onderlinge uitwisseling
- Afsluiting en lunch

Na deze ochtend

- Heb je een beter beeld van de gezinsaanpak.
- Heb je zicht op wat wel en niet werkt.
- Krijg je een idee wat je te doen staat.
- Heb je inspiratie opgedaan uit praktijkvoorbeelden.
- Ben je meer te weten gekomen over het werk van je collega.
- Krijg je de presentatie met alle informatie om nog eens rustig na te lezen.

Inleiding

- [Tel mee met Taal 2020-2024](#)
- [Onderzoek: De cyclus van laaggeletterdheid doorbreken](#)
- [Leesbevordering in gezinnen met weinig leescultuur](#)
- Stimuleringssubsidie gezinsaanpak voor strategisch traject (KvL)
- Inventarisatie gezinsaanpak in NH en ZH: factsheet (Probiblio)

Uitkomsten inventarisatie in factsheet

- Respons: 28 bibliotheken en 42 medewerkers.
- 75% biedt dienstverlening voor laagtaalvaardige gezinnen.
- Circa 30% heeft doelstellingen bepaald.
- Grote diversiteit aan activiteiten.
- Vooral activiteiten rond (voor)lezen.
- Planvorming vaker belegd bij consulent basisvaardigheden.
- Succes: verbinden en verwijzen naar Taalhuis-VE-BScoach.
- Knelpunt: doelgroep bereiken en beschikbare middelen.

Toelichting op gezinsaanpak Hermien Lankhorst

Programma

- Het Waarom van de gezinsaanpak
- Do's en don'ts
- Eigen ervaringen delen

Wat is een gezinsaanpak?

Een gezinsaanpak is een effectieve aanpak om de cyclus van laaggeletterdheid te doorbreken.

De gezinsaanpak is er op gericht dat ouders leren om hun kinderen te ondersteunen en stimuleren in de taalontwikkeling. Daarnaast kunnen ouders binnen de gezinsaanpak ook werken aan hun eigen basisvaardigheden.

Waarom een gezinsaanpak van laaggeletterdheid?

Omdat de bron van laaggeletterdheid in het gezin is te vinden!

En een probleem wil je het liefst aanpakken bij de bron...

Laaggeletterdheid als probleem voor individuen

Cijfers

- 1 op de 9 mensen in werkende leeftijd is laaggeletterd
- zo'n 1,3 miljoen Nederlanders tussen de 16 en 65

Mensen lopen tegen problemen aan...

- op de werkvloer of bij het vinden van werk
- met betrekking tot hun gezondheid
- in sociale contacten

Het probleem gaat verder dan laaggeletterden zelf

Hoeveel procent van de laaggeletterden heeft jonge kinderen (0-18)?

Blauw: 33 procent

Rood: 50 procent

Het probleem gaat verder dan laaggeletterden zelf

50 procent heeft jonge kinderen. En waarom is dat relevant?

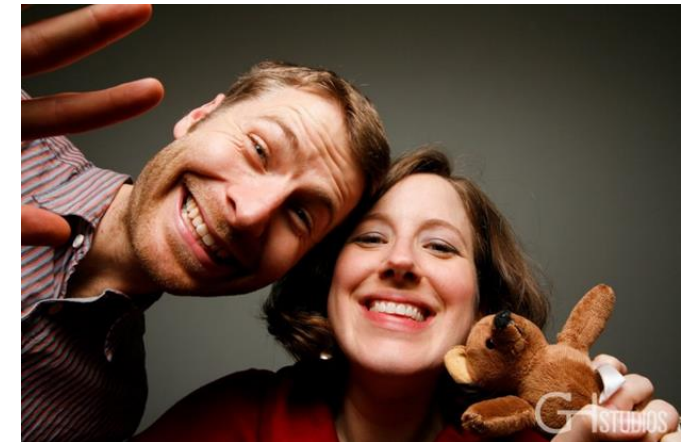
Omdat de kans dat laaggeletterde ouders hun taalproblemen doorgeven aan hun kinderen **GROOT** is.

Het gaat om een taalrijke thuisomgeving

Ouders hebben van iedereen de grootste invloed op de taalontwikkeling van kinderen (vooral de allerjongsten)

Een taalrijke thuisomgeving betekent van jongs af aan:

- Samen praten en zingen
- Voorlezen
- Het goede voorbeeld geven (zelf lezen)
- Boeken, kranten, tijdschriften thuis
- Samen naar de bibliotheek

De verschillen zijn groot

Uit Amerikaans onderzoek blijkt dat kinderen van hoogopgeleide ouders

Blauw: 3,5 keer zoveel woorden horen

Rood: 2 keer zoveel woorden horen

dan kinderen van laagopgeleide ouders.

De verschillen lopen op!

Nog voordat een kind 4 is, kan het verschil opgelopen zijn tot:

Blauw: 30 miljoen woorden

Rood: 20 miljoen woorden

De cyclus van laaggeletterdheid

Doorbreek de cyclus van laaggeletterdheid

Zorg voor een **gezinsaanpak** van laaggeletterdheid:

1. Focus op het laaggeletterde/ laagtaalvaardige gezin.
2. Ondersteun ouders bij de taalopvoeding.
3. **Verbind** de aanpak van en kennis over preventie en curatie met elkaar.

Wat is een gezinsaanpak?

Een gezinsaanpak is een effectieve aanpak om de cyclus van laaggeletterdheid te doorbreken.

De gezinsaanpak is er op gericht dat ouders leren om hun kinderen te ondersteunen en stimuleren in de taalontwikkeling. Daarnaast kunnen ouders binnen de gezinsaanpak ook werken aan hun eigen basisvaardigheden.

.

Do's en don'ts

Algemeen

- Focus op ouders van **jonge kinderen (0-4)**: daar is de impact het grootst!
- Zorgvuldige aanpak, kleine stapjes en lange adem** nodig voor succes.
- Aannames laten varen en **luisteren naar ouders**: wat beweegt hen en wat hebben zij nodig?

Do's en don'ts

Uitvoering

- Voor de meeste ouders is de bieb helemaal **niet laagdrempelig!** Ga naar ze toe.
- Pas je **communicatie** aan: plaatjes en mondelinge toelichting, **geen tekst**.
- Vertrouwen en een goede relatie** is ontzettend belangrijk om ouders mee te krijgen.
- Sluit aan bij **niveau en achtergrond** van ouders.
- Maak alles zo **concreet** en **toepasbaar** mogelijk.
- Veel ouders zien hun **problemen** niet als **taalprobleem**.
- Begin niet meteen over (voor)lezen. Taalstimulering kan op veel manieren.

Do's en don'ts

Interne organisatie

- Zorg voor structureel overleg tussen verschillende teams en **vergeet daarbij de frontoffice niet.**
- Laaggeletterden en laagtaalvaardigen zijn niet allemaal hetzelfde. De verschillen zijn zelfs enorm. Richt je daarom op een specifiek deel en pas daar je aanpak op aan. Maak (beleids)keuzes!

Do's en don'ts

Externe samenwerking

- Het bewustzijn over rol van de ouders ontbreekt** bij veel professionals én ouders. Begin bij bewustzijn vergroten! Zowel op uitvoerend als strategisch niveau.
- Luister naar wat uitvoerende professionals nodig hebben: wat **'levert het hun op'** als ouders worden ondersteund?

Vragen / opmerkingen uit de zaal bij de presentatie van Hermien Lankhorst

- Zoek de samenwerking met de JGZ – er is al een [e-learning](#) beschikbaar voor jeugdartsen en verpleegkundigen.
- Dat geldt ook voor verloskundigen - er is een [presentatie *Hoor je mij?*](#) over taalontwikkeling bij het ongeboren kind.
- Wat zou het mooi zijn als er ná de VoorleesExpress ook programmering is in de bibliotheek. Dat de pedagogisch medewerker ook over het Boekstartkoffertje kan vertellen
- Kunst van Lezen ontwikkelt nu ook een e-learning voor medewerkers van de kraamzorg.
- Op Boekstart-pro staan veel nuttige tips voor [laagtaalvaardige gezinnen](#)

Werkvorm: Delen van ervaring

- Eerst individueel iets opschrijven op werkblad: (8 min.)
 - wat werkt wél en wat werkt niet als het gaat om gezinsaanpak
 - uit eigen ervaring of iets dat je zelf hebt gezien of gehoord
 - dit mag iets heel kleins zijn!
- Dan delen met twee mensen uit andere bibliotheken (groepjes van 3) (12 min.)
- Daarna plenair delen van voorbeelden (20 min.)

Uitkomsten delen van ervaring

Wat werkt wél

- Taalvisite
 - Samenwerking met VVE geeft contact met de ouders
 - Goed om ter afwisseling ook spelletjes te gebruiken
- Taalwandeling met steeds een ander thema
 - Voor ouders en kinderen in de wandelwagen
 - Start in de bibliotheek met koffie, dan is er al kennismaking
- Camouflageactiviteiten
- Zomertaal (NT2) en ZomerExpress (iedereen)
 - In de vakantie zijn er activiteiten en lessen
- *Een Facebook Prikbord* werkt goed bij het bereiken van een ander publiek – [Castricum](#) als voorbeeld.
 - Wijkgerichte laagdrempelige manier om mensen met elkaar in contact te brengen en de activiteiten of taallessen van de bibliotheek onder de aandacht te brengen

Uitkomsten delen van ervaring

Wat werkt niet

- Ouders en kinderen samen
 - Ouders willen niet samen met hun kinderen aan taalscholing doen
 - Tip: vraag samenwerkingspartners (welzijn) of voorleescollega's voor opvang
- Ouders niet vrijblijvend vragen om 'een keer' bij de bieb te komen
- Vrijwilligers die zelf moeite hebben met de bibliotheek, of het aanbod onvoldoende kennen
 - Iedere vrijwilliger van de VoorleesExpress moet instructie krijgen over wat er in de bieb te halen valt.

Praktijkvoorbeeld - Kennemerwaard

Femke Kooij vertelt over [BiebStart-ochtenden](#) waar voorgelezen wordt aan laaggeletterde en anderstalige ouders met hun kinderen i.s.m. het consultatiebureau.

Jeanet Doodeman vult aan - via het VVE-netwerk waar de bibliotheek bij betrokken is, speelt zij in op zaken die spelen, zoals:

- Samenwerking met het consultatiebureau met de BoekStartcoach
- Samenspel in Heerhugowaard waar welzijn speeloctenden voor ouders en kinderen van 1 tot 2,5 jaar organiseert en de bibliotheek nu betrokken is bij de invulling van een aantal ochtenden.
- Pilot op een school, met veel achterstandsleerlingen, en de bijbehorende peuterspeelzaal rond ouderparticipatie met subsidie van de gemeente.

Tip voor andere bibliotheken: experimenteer, kijk waar behoefte aan is en zet kleine stapjes tegelijk. Meer informatie bij [Jeanet Doodeman](#)

Praktijkvoorbeeld - Haarlemmermeer

Mirjam van Campen vertelt over [lessen Nederlands leren](#) voor anderstalige ouders op een dBos school, om de communicatie over hun kind met de leerkracht te verbeteren. De resultaten worden gemeten met de Taalmeter (nul- en eindmeting). Uit de evaluatie blijkt dat het zelfvertrouwen bij de deelnemers is toegenomen en daarmee het welbevinden, en dat de relatie met de school is verbeterd.

Verder zijn er de [Taalwandelingen](#) waarbij er al wandelend aan het leren van de Nederlandse taal gewerkt wordt. Kinderen zijn daarbij ook welkom.

En er is huiswerkbegeleiding [Studiebieb](#) waar veel kinderen uit achterstandsgezinnen met subsidie van de gemeente aan mee kunnen doen. Ouders worden daar ook nadrukkelijk betrokken bij de voortgang van hun kind.

Meer informatie bij [Mirjam van Campen](#)

Praktijkvoorbeeld – Capelle a/d IJssel

Patricia van Schaick vertelt over hoe er interen al stappen zijn gezet in de gezinsaanpak door een Team Educatie 0-100 te maken. Dankzij de strategische sessies o.l.v. Hermien Lankhorst was er tijd en gelegenheid om hier aandacht aan te besteden en wordt dit onderwerp nu bibliotheekbreed aangepakt. Er zijn zoveel mogelijkheden om elkaar vanuit je expertise te ondersteunen en te versterken bij deze aanpak.

Patricia is heel trots op het [Doe Mee Café](#) dat na veel experimenteren tot stand is gekomen en waar op een speelse manier met taal wordt omgegaan. Met o.a. als resultaat dat 6 van de 15 ouders doorstromen naar taalscholen.

En als tip voor andere bibliotheken: persoonlijke aandacht, tijd en vertrouwen werkt hierbij het beste, zowel intern als extern!

Meer informatie bij: [Patricia van Schaick](#)

Vervolg praktijkvoorbeelden

Deze inspirerende voorbeelden rond de gezinsaanpak, worden binnenkort door Probiblio verder uitgewerkt in een document en verspreid in het netwerk.

Werkvorm: onderlinge uitwisseling collega's

Uitkomsten en Tips:

- Besloten Facebook groep met collega's waarin je elkaar op de hoogte houdt van bezoeken, contacten, activiteiten enz.
- Houd het klein; maak kleine stappen om de interne samenwerking goed van de grond te krijgen
- Kijk naar je netwerk en dat van je collega; je hoeft niet alles zelf te doen.

Afsluiting

- Conclusie : geduld, kleine stapjes, gebruik de kennis van je collega en van je netwerk (niet alles alleen doen), zorg voor verankering in beleid en zorg voor persoonlijke aandacht, tijd en vertrouwen.
- Vervolgstep vanuit Probiblio: inspiratiedocument rond gezinsaanpak met praktijkvoorbeelden in Q3
- Vervolg Tel mee met Taal 2020 - 2024

Dank voor jullie aandacht!

Anne-Marie van der Poel
Adviseur Basisvaardigheden
AvdPoel@probiblio.nl

Barbara van Walraven
Adviseur Educatie 0-18 jaar
Bvwalraven@probiblio.nl